

Uppdaterad 17.8.2013

ETABLERINGSPRINCIPER FÖR TOPELIUS HANDSKRIFTER

Principerna för textetableringen gäller brev, dagböcker, föreläsningar, lyrikmanuskript och annat otryckt material med handskrifter som grundtext.

Topelius stavning är i allmänhet korrekt och interpunktionen omsorgsfull. De fall där utgivarändringar görs är således relativt få. Den etablerade lästexten visas med utgivarändringarna inarbetade, men valbart visningsläge medger visning av ställen som utgivaren har ändrat i grundtexten.

Visningen av handskrifterna har utformats utgående från originalens skriftbild. Den mall som har utformats för respektive utgåva följs också när Topelius avviker från denna, t.ex. genom utelämnat indrag för nytt stycke.

Allmänna riktlinjer

Ortografen bibehålls. Grammatikaliska fel och inkonsekvenser korrigeras inte, inte heller inkorrekt och inkonsekvent stavning. I fall där sammanhanget blir oklart ges en kommentar.

Interpunktionen bibehålls, men om punkt saknas i slutet av mening suppleras den och kodas som utgivarändring.

Gemen initial i början av mening ändras till versal och kodas som utgivarändring.

Haplografier och dittografier. Utgivarändringar införs när det kan förmodas att författarens intention har varit att skriva ut ett ord eller tecken, men detta inte har förverkligats i skrift. Det gäller oftast supplerings av bokstav eller tecken, s.k. haplografier, exempel: *vi* > *vid*, *tacksa* > *tacksam*.

Saknas hela ord ges den förmodade ordalydelsen i en kommentar, ex. *så att du fria händer deruti* [pro: så att Du får fria händer deruti]. Jfr lakuner nedan.

Dittografier, d.v.s. dubbleringar av bokstäver eller ord, korrigeras och noteras som utgivarändringar, ex.: *mitt mitt minne fuskade* > *mitt minne fuskade*, *hoss oss* > *hos oss*, *kommmo* > *kommo*.

Lakuner (saknade textdelar, t.ex. p.g.a. skada i papperet) förses med särskilda koder (*supplied* eller *gap*) beroende på om det saknade kan suppleras eller inte. Kan det saknade kompletteras av utgivaren (t.ex. ordslut som skrivits utanför papperskanten) inarbetas kompletteringen i lästexten, men utmärks i visningsläget med utgivarändringar synliga (*supplied*). Supplerade textdelar likställs således med utgivarändringar.

När textställen inte kan rekonstrueras (kod: *unclear* eller *gap*) anges detta med hakparentesen [oläsligt]. Orsak och förmodad omfattning ges i pop up-ruta.

Avsaknad av inledande eller avslutande parentes- eller citattecken. Om endast ett parentes- eller citattecken är utskrivet och det av sammanhanget framgår var det andra borde utsättas suppleras tecknet och redovisas

som en utgivarändring. Framgår detta inte entydigt, kan det ena utskrivna tecknet tas bort och korrigeringen noteras som en utgivarändring.

Diakritiska tecken (prickar på i, ä och ö, ring på å och t-streck) suppleras stillatigande i entydiga fall. Likaså felaktigt skriven grav eller akut accent ex. *soupèr* > *soupér*. Uteblivna accenter sätts inte ut.

Blanksteg skrivs konsekvent ut i förkortningar, i enlighet med dåtida bruk: *t. ex.*, *o. s. v.* och *B. B.*, samt före valutasymboler, måttenheter, procenttecken och halva klockslag, $\frac{1}{2}$ 4. Är bokstäverna sammanskrivna (utan skiljetecken) återges de utan blanksteg, ex. *NB* (nota bene), *GA* (Gustaf Adolf). När bara ett led i en sammansättning är förkortat sätts mellanslag ut, också om leden är sammanskrivna: *H Backman* (Henrik), *H Herr* (Högtärade).

Dubblingar av skiljetecken eller ord som uppstår när Topelius gör tillägg eller ändringar korrigeras. Ifall ett tillägg slutar med ett skiljetecken, trots att det redan finns ett skiljetecken i den löpande texten, bortlämnas det ena skiljetecknet stillatigande. Ifall ett ord dubblas vid tillägg görs en utgivarändring.

Cediljer i franska ord återges, men uteblivna cediljer sätts inte ut. Eventuella cediljer i svenska ord återges inte.

Understrykningar återges i kursiv.

Upphöjda tecken återges som vanlig skrift. Ex. *D^o* > D:o, *H^{rr}* > H:rr.

Tolkningsbart.

Sammanskrivningar är ofta svåra att särskilja från sarskrivningar och prövas från fall till fall; något förenhetligande har inte eftersträvats.

Huruvida initialer skall tolkas som gemener eller versaler är även i vissa fall svårbedömt och gäller i synnerhet bokstäverna *k* och *s*. Generellt följs principen om versal initial i namn och i början av mening – i övriga fall gemen.

Kompletteringar för brevtgåvan

För Topelius brev gäller de allmänna etableringsprinciperna. För övriga brev kan däremot korrespondensspecifika etableringsprinciper vara motiverade för att brevens egenart ska bibehållas. Vilka principer som tillämpas dikteras av de enskilda korrespondenternas skrivsätt och redovisas i inledningen till respektive brevväxling.

Kompletteringar

Interpunktionen bibehålls, men om punkt saknas i slutet av mening före ny mening suppleras den och noteras som utgivarändring. Reservationen "före ny mening" beror på att brevens sista mening, före avslutningsfras, ofta saknar punkt. Eftersom detta kan ses som brevpraxis sätts ingen punkt ut i dessa fall.

Fel årtal i dateringsfältet, oftast i januari månad, korrigeras och noteras som utgivarändring.

Ingen ändring införs däremot när avsändaren t.ex. tackar för ett brev och uppenbart anger felaktig datering; här ges en kommentar, ex.: *20 Nov* – pro: *21 Nov*.

Om original saknas har breven etablerats efter förefintliga avskrifter, utkast eller kopiebrev. Om så är fallet framgår detta överst i det etablerade brevet, t.ex. [Maskinskriven avskrift] eller [Kopiebrev].

Normaliseringar:

- Dateringsfält (ort och datum) och hälsningsfras vänsterställs, likaså mottagarort om denna anges.
- Tryckt datumfält återges i kursiv.
- Tryckt text på telegram och postkort återges inte.
- Avskedsfras och signatur vänsterställs.
- En blankrad sätts ut efter dateringsfält, före inledande stycke, före avskedsfras och före signatur.
- Inledande stycke återges utan indrag, övriga stycken med indrag. Stycke efter tabell eller annan uppställning som avviker från vänsterställt textflöde återges också utan indrag.
- Olika långa streck, vertikala och diagonala, som understryker avstånd mellan två textstycken återges alltid med ett tankstreck, vänsterställt eller centrerat, beroende på var detta finns, och följs av stycke utan indrag.
- Efterskrifter vänsterställs och föregås av blankrad.